

เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมือง
ระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ: วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

POWER RELATIONS NETWORK OF LOCAL POLITICIANS AND NATIONAL
POLITICIANS IN CHAIYAPHUM PROVINCE:
ANALYSIS OF POLITICAL ECONOMY

ณัฐดนัย แก้วโพนงาม*

Nutdanai Kaewponngam

โอฬาร ถิ่นบางเตียว**

Olarn Thin Bang Teo

ชัยณรงค์ เครือนวน***

Chainarong Krueanuan

Received: 2020-02-10

Revised: 2020-03-15

Accepted: 2020-03-30

บทคัดย่อ

เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ: วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1. เพื่อศึกษาการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อศึกษาการขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 3. เพื่อศึกษาการรักษาและการสืบทอดเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นการปกครองส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2476-2562 ทำการวิจัยในพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 16 อำเภอ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การก่อรูปเกี่ยวข้องกับนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงผลประโยชน์ ต่างตอบแทนมีการใช้เงินทุนในการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจผ่านหัวคะแนน เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมรวมถึงท้องถิ่นนิยมและภาคีสานนิยม เชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจและสังคมผ่านระบบอุปถัมภ์ไปสู่ประชาชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายอำนาจ การสร้างเครือข่ายอำนาจมานูเอล คาสเทลส์ (Manuel

* นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Castells) ซึ่งเขาระบุชัดเจนว่าอำนาจในสังคมเครือข่ายแสดงตัวของมัน ผ่านทางกลุ่มของเครือข่าย¹ อำนาจของภาคแสดงทางสังคมต่างๆ รวมถึงองค์กรต่างๆ ที่มีเป้าประสงค์เดียวกันเข้ามารวมกันจัดตั้งหรือเชื่อมเครือข่ายอำนาจเข้าด้วยกัน จากการที่การเชื่อมเครือข่ายของภาคแสดงต่างๆ เกิดขึ้นในบริบทของเทคโนโลยีและสังคมโลกาภิวัตน์ การขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งการขยายเครือข่ายอำนาจเกิดจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีร่วมกันรวมถึงผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่ง ได้แก่ เงินและผลประโยชน์ต่างตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ การขยายเครือข่ายอำนาจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ท้องถิ่นนิยม รวมถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปการรักษาและการสืบทอดเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยนักการเมืองระดับชาติจะรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจบางส่วนผ่านนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันซึ่งต่างก็มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เช่นเงินทุนและผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ผ่านหัวคะแนนที่เป็นเครือข่ายของนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิซึ่งการรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจนี้สัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนิยม อีสานนิยม สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผ่านระบบอุปถัมภ์ที่มีหัวคะแนนเป็นผู้กระทำการและส่งผลกระทบโดยตรงกับประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ เครือข่ายอำนาจส่วนหนึ่งมาจากท้องถิ่นนิยมหรืออีสานนิยม ที่มีภาษา เอกลักษณะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน

คำสำคัญ: เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจ, นักการเมือง, เศรษฐศาสตร์การเมือง

ABSTRACT

The research objectives of political economy analysis regarding relations network power of local politicians and national politicians in Chaiyaphum Province are: 1. To study the formation of power network local politicians and national politicians in Chaiyaphum Province. 2. To study the extension of the national and local power network in Chaiyaphum Province. 3. To study the treatment and inheritance of power networks at the national and local levels in Chaiyaphum Province. Scope of research studied since the change of government by changing from the provincial government to governing central provincial and local area in 1933–2019. Conducted research in all areas of 16 Districts, Chaiyaphum Province by qualitative research. The result of research shows that formation involves local politicians and national politicians which have the same or/and similar political ideology related to various interests including reciprocal benefits. Funds are used to form the authority network through the election canvasser related to culture, including local popularity and northeast popularity, connecting economic and social systems through patronage

¹ Castells, M, "Network Theory/A Network Theory of Power", International Journal of Communication, Vol 5: 773 – 787, 2011

system to people. Which is in line authority network concept Manuel power network construction Manuel Castells, in which the clearly states that power in social network shows itself through network group. The power of various social actors including various organizations, the same goal come together to establish and due to networking of the various shows taking place in context of technology and globalization society or connect power network together. The expanding national and local power networks levels in Chaiyaphum Province has link between national politicians and local politicians. The expanding of authority network is due to the common political ideology, including reciprocal benefits, which are money and other forms of benefits also related to the local culture popularity, and the changing economic social conditions too . About preservation and inheritance of authority networks at national and local levels the national politicians will maintain and inherit some authority networks through local politicians with common political ideology. The authority network connection with local culture, Isan, economic conditions and society that changes through patronage system, and election canvasser also directly affect people in Chaiyaphum Province. The formation of authority network comes from localism or Isanism that proud of being an Isan people in unique language, culture and long traditions for a long time.

Keywords: Power relations network, Politicians, Political economy.

1. บทนำ

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จังหวัดชัยภูมิ ยังไม่มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ โดยตระกูลที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิได้แก่ ตระกูล ชัยวิรัตน์ โล่ห์วีระ และตระกูล คนสมบูรณ์ ซึ่งทั้ง 3 ตระกูลเป็นนักการเมืองระดับชาติที่ได้รับการเลือกตั้งต่อเนื่องยาวนานและมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ จนกระทั่งหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 22 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มี กกต. กำกับการเลือกตั้งเป็นครั้งแรก โดยพรรคที่ได้รับการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ พรรคไทยรักไทย โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชัยภูมิที่ได้รับการเลือกตั้งที่สังกัดพรรคการเมืองอื่นต่างย้ายมาสังกัดพรรคไทยรักไทยทั้งหมด ทำให้หลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 22 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544² จังหวัดชัยภูมิมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองเดียวคือพรรคไทยรักไทยทั้งหมด 7 คน โดยภายหลังการเลือกตั้งครั้งนี้เองที่ทำให้เริ่มเห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่น โดยนักการเมืองระดับชาติต่างพยายามสานความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น โดยการที่นักการเมืองระดับชาติต่างส่งผู้สมัครไปแข่งขันในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานเสียงคะแนนระดับชาติของตนเองในอนาคต โดยพรรคไทยรักไทยมีบทบาทสำคัญในการส่งผู้สมัครลงแข่งขันการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น แต่หากมองในระดับตระกูลยังไม่มีตระกูลใดควบคุมอำนาจทางการเมืองอย่าง

²สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดชัยภูมิ, ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, 2561

เปิดเสรีในจังหวัดชัยภูมิ แต่ต่างกระจายทางการเมืองไปในหลายตระกูล แต่ตระกูลที่ยังมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ ตระกูลชัยวิรัตน์ ตระกูลโล่ห์วีระ และตระกูล คนสมบูรณ์ โดยเฉพาะตระกูลโล่ห์วีระ มีอิทธิพลทางการเมืองที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้ตระกูลโล่ห์วีระมีการจัดตั้งมูลนิธิโล่ห์วีระขึ้น โดยมูลนิธินี้มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ มีการให้ทุนการศึกษาและเงินสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือแม้กระทั่งกิจกรรมทางการศึกษาหรือสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ โดยมูลนิธิโล่ห์วีระมีที่ตั้งสำนักงานมูลนิธิในบริเวณศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ และในปัจจุบันมูลนิธิโล่ห์วีระก็ยังดำเนินงานมูลนิธิอยู่³

ต่อมาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งทั้งจังหวัดจำนวน 7 คน โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้ตระกูลโล่ห์วีระไม่ได้รับการเลือกตั้ง ส่งผลให้ตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญได้แก่ ตระกูลชัยวิรัตน์ และตระกูล คนสมบูรณ์ และในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 24 เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคไทยรักไทยก็ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดทั้งจังหวัดชัยภูมิ ตระกูลที่ยังมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญได้แก่ ตระกูลชัยวิรัตน์ และตระกูลคนสมบูรณ์ ต่อมาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 25 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ในการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคไทยรักไทยโดนยุบพรรคและมีการจัดตั้งพรรคพลังประชาชนขึ้นมาแทน ส่งผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชัยภูมิครั้งนี้พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่จึงสังกัดพรรคไทยรักไทย ภายหลังการเลือกตั้งครั้งนี้ตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิได้แก่ ตระกูลชัยวิรัตน์ ตระกูลคนสมบูรณ์ ตระกูลโล่ห์วนิชย์ และตระกูลชาลีเครือ ที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิและมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ต่อมาหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 26 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554⁴ ตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ตระกูลชัยวิรัตน์ ตระกูลคนสมบูรณ์ ตระกูลโล่ห์วนิชย์ ตระกูลชาลีเครือ และตระกูลเกียรติทองชัย โดยเฉพาะตระกูลชาลีเครือที่มีการส่งน้องชายลงสมัคร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิและก็ได้รับการเลือกตั้งต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน และตระกูลเกียรติทองชัย ที่มีการส่งน้องชายลงสมัครนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองชัยภูมิซึ่งก็ได้รับการเลือกตั้งต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบันเช่นเดียวกัน ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 27 เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ไม่มีการประกาศผลการเลือกตั้ง และในปีเดียวกันก็เกิดการรัฐประหารโดย คสช. ทำให้รัฐบาล คสช. มีอำนาจในการบริหารประเทศไทยต่อเนื่องยาวนานหลายปี และนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งมาก่อนหน้านี้ก็ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบันซึ่งยังไม่มีการจัดให้มีการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นใหม่แต่อย่างใด จนกระทั่งได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งล่าสุดซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 28 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ผลการเลือกตั้งพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับการเลือกตั้ง 4 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคพลังประชารัฐได้รับการเลือกตั้ง 2 คน โดยพรรคเพื่อไทยที่เป็นพรรคพลังประชาชนเดิม และพรรคเพื่อไทยเดิม ยังได้รับความนิยมทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญในระดับชาติ ได้แก่ ตระกูลโล่ห์วนิชย์ ตระกูลคนสมบูรณ์ และตระกูลเกียรติ

³ สานนท์ คำนาคดี, เครือข่ายอำนาจในจังหวัดชัยภูมิ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, จังหวัดชัยภูมิ, 2562

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดชัยภูมิ, ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, 2561

ท้องถิ่น ซึ่งสังกัดพรรคเพื่อไทย ในขณะที่ตระกูลชาติเครือยังคงมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นที่สำคัญ เนื่องจากยังคงดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในปัจจุบันอยู่ และตระกูลเกียรติท้องถิ่นก็ยังคงมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิเช่นเดียวกันเนื่องจากน้องชายยังคงดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองชัยภูมิอยู่ในปัจจุบันเช่นเดียวกัน⁵

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยมีความสนใจเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากจังหวัดชัยภูมิมีพัฒนาการของการปกครองและการปกครองท้องถิ่นมายาวนานประกอบกับเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยงานวิจัยของ ณัฐดนัย แก้วโพนงาม⁶ พบว่า ผู้ที่มีอิทธิพลและสามารถชี้หน้าในจังหวัดชัยภูมิตลอดจนควบคุมเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ คือ กลุ่มลูกหลานเจ้าเมืองชัยภูมิและกลุ่มพ่อค้าคนไทยเชื้อสายจีน ที่สำคัญมีการแต่งงานกันระหว่างกลุ่มลูกหลานเจ้าเมืองชัยภูมิและกลุ่มพ่อค้าคนไทยเชื้อสายจีนเพื่อรักษาอำนาจและปกป้องผลประโยชน์ในกลุ่มตน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อศึกษาการขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

2.3 เพื่อศึกษาการรักษาและการสืบทอดเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการวิจัย

โดยศึกษาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเปลี่ยนจากระบอบมณฑลเทศาภิบาล เป็นการปกครองส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในปี พ.ศ.2476-2562

3.2 ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการวิจัย

ทำการวิจัยในพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 16 อำเภอ เนื่องจากทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเครือข่ายอำนาจระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งประกอบไปด้วยอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอแก้งคร้อ อำเภอคอนสาร อำเภอคอนสาร อำเภอจัตุรัส อำเภอซับใหญ่ อำเภอเทพสถิต อำเภอเนินสง่า อำเภอบ้านเขว้า อำเภอบ้านแท่น อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอภักดีชุมพล อำเภอภูเขียว อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอหนองบัวระเหว

3.3 ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการวิจัย

⁵ สานนท์ คำนาคดี, เครือข่ายอำนาจในจังหวัดชัยภูมิ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, จังหวัดชัยภูมิ, 2562

⁶ ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้งในจังหวัดชัยภูมิ, งานวิจัยทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2560

3.3.1 ศึกษาลักษณะของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ ว่าก่อรูปขึ้นมาอย่างไร

3.3.2 ศึกษาว่าหลังการก่อรูปของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจแล้วมีปฏิสัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นโดยมีขบวนการและวิธีการอย่างไร และนำไปสู่การผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจหรือไม่

3.4 ขอบเขตในด้านหน่วยในการวิเคราะห์

ศึกษาจากประชาชนในจังหวัดชัยภูมิที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชัยภูมิและมีภูมิลำเนาในจังหวัดชัยภูมิ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีวิทยา (Methodology) ที่จะนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาแนวประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง (Historical structural Approach) เป็นแนวการศึกษาโครงสร้างและผู้กระทำการ (Structure and Agency) ที่ตั้งอยู่บนฐานของหลักตรรกะแบบวิภาษวิธี (Dialectics) ของสำนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งผู้วิจัยจะสังเคราะห์ และประยุกต์วิธีวิทยาในประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างมาใช้⁷ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์โครงสร้าง ที่เปรียบเสมือนแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ดังนั้น โครงสร้างสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ต่อเนื่องคงทนกว่าความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ โครงสร้างทางสังคมในที่นี้จะมีลักษณะคือมีลักษณะ 2 ด้านของโครงสร้าง ได้แก่ การที่โครงสร้างจะสร้างเงื่อนไข และผลผลิตของการกระทำทางสังคม กล่าวคือ

4.1.1 โครงสร้างด้านที่เป็นเงื่อนไขมีคุณสมบัติในการกำหนดเงื่อนไขการกระทำทางสังคมว่าจะไปในทิศทางที่ช่วยเอื้อหรือจำกัดการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของผู้กระทำทางสังคม ดังนั้นโครงสร้างทางสังคมจึงมีบทบาททั้งการสร้างข้อจำกัด หรือเปิดโอกาสในเวลาเดียวกัน แต่จะขึ้นอยู่กับว่าการกระทำทางสังคมต่างๆ ได้เข้าถึงทรัพยากรของสังคมมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร

4.1.2 โครงสร้างในด้านที่เป็นผลผลิตของการกระทำทางสังคม ซึ่งให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมได้ก่อรูปมาจากการกระทำร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งมีการต่อสู้ทางสังคมที่มีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือและโครงสร้างทางสังคมก็สามารถปรับเปลี่ยนไปตามผลลัพธ์ของการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างผู้กระทำทางสังคม 2 ฝ่ายใหญ่ๆ คือ ระหว่างผู้กระทำฝ่ายหนึ่งที่ต้องการรักษาโครงสร้างเดิมไว้ เพื่อตอบสนองผลประโยชน์และคุณค่าให้ตัวเองต่อไป กับผู้กระทำอีกฝ่ายหนึ่งที่พยายามปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อจัดสรรผลประโยชน์และคุณค่าในทิศทางใหม่ ความพยายามเปลี่ยนแปลงหรือปรับโครงสร้างเป็นผลมาจากความตึงเครียดของโครงสร้างเดิม ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ดังนั้นการวิเคราะห์โครงสร้างในที่นี้ จึงต้องพิจารณาการก่อรูป (Production) การสืบทอด (Reproduction) และการเปลี่ยนรูป (Transformation) ของโครงสร้างสังคม

4.2 การวิเคราะห์ผู้กระทำการ ภายใต้ฐานคิดที่ว่ามนุษย์ผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนทางสังคม แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์เกิดและดำรงอยู่ในสังคม ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงเป็นตัวแทนของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ

⁷ ชัยยงค์ ประดิษฐศิลป์, วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม, จันทบุรี, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2559

กล่าวโดยสรุปแล้วการกระทำของมนุษย์จึงมีลักษณะของการกระทำทางสังคมเสมอ การกระทำทางสังคมในที่นี้หมายถึง การเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันจากฐานการมีอัตลักษณ์ร่วมกัน หรือมีสถานะอยู่ในตำแหน่งแห่งที่เดียวกันทางสังคม โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเคลื่อนไหวด้วยเจตจำนงอย่างใดอย่างหนึ่ง

4.3 ปฏิสัมพันธ์ในเชิงวิภาษวิธีระหว่างโครงสร้างและผู้กระทำทางสังคม ก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคม (Social Process) ดังนั้นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในสังคม ในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมนั้น จะต้องพิจารณากระบวนการทางประวัติศาสตร์เพื่อช่วยให้เข้าใจความเป็นมาในอดีต สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคต โดยการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ จึงเปรียบเสมือนการดูภาพยนตร์ที่จะเห็นภาพอย่างต่อเนื่อง⁸

4.4 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (interview guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์มีรูปแบบต่างๆ คือ

4.4.1 การสัมภาษณ์รายบุคคล จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interviews) โดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (key - informants) ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ เช่น ผู้นำโครงการพัฒนาของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น
- 2) กลุ่มผู้นำทางการฝ่ายปกครองท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น
- 3) กลุ่มผู้นำทางการฝ่ายปกครองท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น
- 5) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ

4.5 การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของ จังหวัดชัยภูมิ โดยอาศัยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มละ 3-5 คน เพื่อระดมข้อมูลรวมถึงเป็นการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวบ้านที่อำเภอเมืองชัยภูมิ กลุ่มชาวบ้านที่อำเภอบ้านเขว้า เป็นต้น

4.6 การเสวนากลุ่มเฉพาะ (focus group) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มโดยอาศัยผู้เข้าร่วมที่มีลักษณะเดียวกันและมีฐานะทางสังคมใกล้เคียงกันจำนวน 5-15 คน โดยผู้วิจัยเป็นเพียงวิทยากรขบวนการ (facilitator) การเสวนากลุ่มเฉพาะมุ่งแสวงหาข้อสรุปร่วมกันโดยผ่านการอภิปรายในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ดังนั้น จึงเป็นการตรวจสอบข้อมูลไปด้วย เช่น กลุ่มผู้บริหารชุมชน กลุ่มผู้อาวุโส เป็นต้น

4.7 การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (oral history) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหรือไม่มีโครงสร้าง (informal or unstructured interview) คือ มีเพียงคำถามวิจัยเป็นแนวการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยอย่างดี เช่น ปราชญ์ของชุมชน อดีตข้าราชการเกษียณ พระภิกษุ เป็นต้น

⁸ ชัยยงค์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน, โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาพื้นที่สามตำบล, งานวิจัย, วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมายปีที่ 3 ฉบับที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2555

4.8 การสังเกตการณ์ (Observation) จะเป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลเสริมวิธีการอื่น ๆ โดยใช้ในกระบวนการสังเกต คือ การลงไปดูหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น วัตถุภาพเขียนผนังถ้ำ ศาลเจ้าเมือง พื้นที่ตั้งชุมชน เป็นต้น

5. ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า 1. การก่อรูปของเครือข่ายอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิเกิดขึ้นจากความรัก ความชอบของตนเอง การเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นเป็นลักษณะของธุรกิจการเมือง มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ผ่านเครือข่าย พรรคพวก การมีจุดยืนทางวัฒนธรรมร่วมกันทั้งท้องถิ่นนิยมและอีสานนิยมรวมถึงการมีจุดยืนทางการเมืองร่วมกันโดยมีระบบราชการและกลไกราชการคอยช่วยเหลือ ทั้งนี้การก่อรูปของเครือข่ายอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิมีจุดเริ่มต้นมาจากมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม บางตระกูลมีการจัดตั้งเครือข่ายขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน บางตระกูลเป็นนักการเมืองเก่าแก่มานานเลยส่งต่อให้ลูกหลานสืบทอดทายาททางการเมือง โดยการก่อรูปบางตระกูลเริ่มจากการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นแล้วก้าวเข้าสู่การเมืองระดับชาติ แต่ในขณะที่บางตระกูลเริ่มจากการเป็นนักการเมืองระดับชาติแล้วขยายอิทธิพลไปสู่การเมืองท้องถิ่น บางตระกูลใช้ความได้เปรียบในการประกอบอาชีพเช่นเคยเป็นแพทย์มาก่อนมีคนรู้จักเยอะก็เลยง่ายในการหาเสียงและการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เป็นตัวแทนเพื่อเป็นปากเป็นเสียงและคอยช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ โดยการก่อรูปของนักการเมืองในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่จะได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่

2. การขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีลักษณะเกิดจากความต้องการสร้างผลงานให้กับตนเองให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนและต้องการแพร่อำนาจของตนเองออกไป เช่น บางตระกูลเริ่มจากการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นแล้วขยายอำนาจเครือข่ายไปสู่การเมืองระดับชาติเช่นตระกูลเกียรติกิจชูชัยเป็นต้นในขณะที่บางตระกูลเริ่มจากการเป็นนักการเมืองระดับชาติแล้วขยายเครือข่ายอำนาจไปสู่การเมืองท้องถิ่นเช่นตระกูลคนสมบูรณ์ ตระกูลชาลีเครือ เป็นต้น การขยายเครือข่ายอำนาจสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผลประโยชน์ทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง นักการเมืองบางคนใช้เงินเป็นตัวขยายเครือข่ายอำนาจเป็นหลักโดยมองว่าผู้ที่มีเงินจะมีอำนาจเหนือประชาชน โดยมีการวางแผนให้ตนเองและพรรคพวกเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนมีการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นที่มี มีการช่วยเหลืองานชุมชนสม่ำเสมอรวมถึงช่วยเหลือส่วนราชการและหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดชัยภูมิ เช่น ปรับปรุงอาคารซื้อครุภัณฑ์รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการหรือรูปแบบในการดำเนินงานอื่นๆ มีการแจกสิ่งของช่วยเหลือชาวบ้านและชุมชน การพูดโน้มน้าวจิตใจคนให้คล้อยตาม ออกประชาสัมพันธ์สิ่งที่ตนเองช่วยเหลือชุมชนและชาวบ้านไปว่ามีอะไรบ้าง รวมถึงใช้ผลงานตนเองในการขยายเครือข่ายอำนาจเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญแก่ตนเอง นักการเมืองบางคนใช้ผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมมาเป็นฐานในการขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งนักการเมืองบางคนเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่มีการใช้เงินซื้ออำนาจเพื่อหวังขยายเครือข่ายอำนาจ นักการเมืองบางคนขยายเครือข่ายอำนาจผ่านพรรคพวกเพื่อนฝูง กลุ่มอาชีพ สมาคมต่างๆ ดึงโครงการต่างๆ เข้าสู่ชุมชนช่วยเหลือทางด้าน

สุขภาพประชาชน สนับสนุนการขุดลอกคูคลองแก้ท้องถื่นที่ต้องการ เสนอบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น หม่าชัยภูมิทั้งนี้การขยายเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติผ่านเครือข่าย พรรคพวก ระบบอุปถัมภ์ การมีจุดยืนทางวัฒนธรรมร่วมกันซึ่งได้แก่ ท้องถื่นนิยม อีสานนิยม รวมไปถึงการมีจุดยืนทางการเมืองร่วมกัน

3. การรักษาและการสืบทอดเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยนักการเมืองระดับชาติจะรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจบางส่วนผ่านนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันซึ่งต่างก็มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เช่นเงินทุนและผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ผ่านห้วคະແນທີ່เป็นเครือข่ายของนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งการรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจนี้สัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ท้องถื่นนิยม อีสานนิยม สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผ่านระบบอุปถัมภ์ที่มีห้วคະແນเป็นผู้กระทำการและส่งผลกระทบโดยตรงกับประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ โดยการมีจุดยืนทางการเมืองร่วมกันที่สะท้อนผ่านเครือข่าย พรรคพวก

โดยการรักษาและการสืบทอดเครือข่ายอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายอำนาจของ มานุเอล คาสเทลส์ (Manuel Castells) ซึ่งเขาระบุชัดเจนว่าอำนาจในสังคมเครือข่ายแสดงตัวของมันผ่านทางกลุ่มของเครือข่าย⁹ และในการทำความเข้าใจอำนาจเครือข่ายเกิดขึ้นในบริบทของยุคโลกาภิวัตน์และการปฏิวัติเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพของสังคมสมัยใหม่ก็คือ การที่สังคมสมัยใหม่สามารถสื่อสารถึงกันทั้งภายในสังคมตนเองรวมถึงสังคมภายนอกในแง่มุมต่างๆทางสังคม เช่น การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ กลุ่มเครือข่ายหนึ่งสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยและด้วยการทำงานอย่างสอดคล้องประสานรับกันในวงศัวัณของเครือข่ายเอง หลักการค่านิยม กระบวนการและการกระทำต่างๆ ภายในเครือข่าย โดยผู้ที่อยู่ภายใต้เครือข่ายต้องปฏิบัติตาม โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญตามแนวคิดการสร้างเครือข่ายอำนาจเดวิด โนก (David Knoke)¹⁰ ซึ่งเขาระบุว่าสังคมเครือข่ายอำนาจนั้น จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการตีความต่อผลกระทบทางสังคมของยุคโลกาภิวัตน์ที่ซับซ้อนเข้ามาในสังคมโลกปัจจุบันโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวสังคมที่เชื่อมต่อกันผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันทั้งนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิต่างใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจ

ในจังหวัดชัยภูมิอำนาจทางสังคมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย (network) ในสังคม ต่างมุ่งสู่การยกระดับการมีอำนาจ (authority) ด้วยการสร้างเครือข่ายของตนตามแนวคิดการสร้างเครือข่ายอำนาจ ไมเคิล แมนน์ (Michael Mann)¹¹ เครือข่ายอำนาจนำไปสู่โครงสร้างอำนาจ อันประกอบด้วย 4 เครือข่ายได้แก่

⁹ Castell, M, **Network Theory/A Network Theory of Power**, International Journal of Communication, Vol 5: 773 – 787, 2011

¹⁰ David Knoke and Tetiana Kostichenko, **Power Structure of Policy Networks**, UK : Oxford University Press, 2017

¹¹ Mann, M., **The Sources of Social Power**. Cambridge University Press, (Volume 2), The rise of classes and nation – states, 1760 – 1914, 1986

- 1) เครือข่ายทางอุดมการณ์ (Ideological Network)
- 2) เครือข่ายทางเศรษฐกิจ (Economic Network)
- 3) เครือข่ายทางการเมือง (Political Network)
- 4) เครือข่ายทางทหาร (Military Network)

เครือข่ายอำนาจสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเครือข่ายอำนาจต่างๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งหลักการ ค่านิยม กระบวนการและการกระทำต่างๆ ภายในเครือข่าย โดยผู้ที่อยู่ภายใต้เครือข่ายต้องปฏิบัติตาม โดยทฤษฎีเครือข่ายอำนาจทางสังคมใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาแบบวิภาษวิธีระหว่างโครงสร้างกับผู้กระทำที่มองว่าไม่มีผู้กระทำทางสังคม แต่ทว่าผู้กระทำถูกสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางโครงสร้างสังคมดังกล่าว ซึ่งจากการวิจัยของนภดล สุนทรวิ¹² ที่ค้นพบว่าการเมืองท้องถิ่นได้กลายเป็นแหล่งผลประโยชน์และฐานอำนาจที่สำคัญยิ่งของพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือการเมืองท้องถิ่นนั้นให้ได้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ในระบบการเมืองที่เอื้อและเปิดทางให้พรรคการเมืองเข้ามามีอิทธิพลเหนือการเมืองท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ พรรคการเมืองไทยและการเมืองท้องถิ่น ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและแนบแน่น โดยผ่านตัวนักการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองเป็นหลัก การเมืองท้องถิ่นถือเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญสำหรับพรรคการเมืองที่จะต้องแสวงหาและครอบครองเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอันนำมาซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่นนี้มีลักษณะการครอบงำท้องถิ่นโดยพรรคการเมือง โดยอาศัยระบบราชการ กลไกการปกครองท้องถิ่น และการจัดตั้งตัวแทนของพรรคเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์กับประชาชนภายในท้องถิ่น ในลักษณะที่สามารถชักจูงหรือชักนำประชาชนได้ ทั้งนี้โดยอาศัยกลไกในระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย ควบคู่ไปกับการไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองของประชาชน และจากงานวิจัยของ เดชะ สิทธิสุทธิ์¹³ พบว่าผู้ที่มีบทบาทในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองมากที่สุดคือหัวหน้ากลุ่ม โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับสมาชิกภายในกลุ่มและกลุ่มผู้สนับสนุนภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้ตนสามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาบริหารงานในท้องถิ่น หลังจากนั้นการบริหารงานจะมีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สนับสนุนกลุ่มและพวกพ้องของตน มากกว่าการทำหน้าที่เป็นพรรคการเมืองในท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิต่างใช้นักการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานในการรักษาและสืบทอดเครือข่ายอำนาจแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับเพื่อให้ตนเองสามารถรักษาอำนาจไว้ให้นานที่สุด ในขณะเดียวกันก็หวังผลทางการเมืองว่าในการเลือกตั้งครั้งต่อไปตนจะสามารถชนะการเลือกตั้งและได้กลับเข้ามาใช้อำนาจอีก

นอกจากนี้ความเป็นท้องถิ่นนิยมและอีสานนิยมก็สะท้อนตัวตนผ่านการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่างชูประเด็นความเป็นคนอีสานบ้าน

¹² นภดล สุนทรวิ, พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น: ผลประโยชน์และฐานอำนาจ, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

¹³ เดชะ สิทธิสุทธิ์, การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่ม "สันติธรรม". ในเทศบาลเมืองนครปฐม, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร, รัฐศาสตร์ (การปกครอง), คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

เดียวกันมาเสนอเพื่อให้ถูกมองเป็นพวกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นพี่เป็นน้องในขณะที่คนใช้สิทธิในการเลือกตั้งเองก็พยายามเสนอตัวเป็นพวกเดียวกับผู้สมัครเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองและผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ หากผู้สมัครที่ตนสนับสนุนสามารถชนะการเลือกตั้งได้เข้ามาทำงานการเมืองอีก ซึ่งความเป็นอีสานนิยมและท้องถิ่นนิยมนี้ได้ฝังรากลึกอยู่กับคนอีสานมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะจังหวัดชัยภูมิจากการวิจัยของ ณัฐนัย แก้วโพนงาม¹⁴ พบว่าในจังหวัดชัยภูมิบุคคลที่มีบทบาทและสามารถชี้นำได้แก่ กลุ่มลูกหลานเจ้าเมืองชัยภูมิเดิมและกลุ่มพ่อค้าคนจีนซึ่ง 2 กลุ่มนี้ต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น เช่นการแต่งงานระหว่างกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันถ้อยทีถ้อยอาศัยกันเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ที่สำคัญความเป็นอีสานนิยมยังเชื่อมโยงกับความรู้สึกเป็นลูกหลานเจ้าพ่อพญาแล ที่คนชัยภูมิทุกคนต่างสำนึกร่วมกันว่าเป็นลูกหลานเจ้าพ่อพญาแลเหมือนกัน เวลาทะเลาะกันก็จะนึกถึงเจ้าพ่อพญาแลเป็นหลักโดยต่างคิดว่าการทะเลาะกันจะทำให้เจ้าพ่อพญาแลไม่สบายใจ ดังนั้นอะไรที่ยอมกันได้คนชัยภูมิก็จะยอมกัน เจ้าพ่อพญาแลจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนชัยภูมิ

6. อภิปรายผลการวิจัย

นักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกัน โดยนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นฐานเสียงหรือห้วคะแนนให้กับนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งต่างก็มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจเกิดจากมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกันการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจส่วนหนึ่งมาจากท้องถิ่นนิยมหรืออีสานนิยมที่ต่างก็ภาคภูมิใจในความเป็นคนอีสานที่มีภาษา เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่โดดเด่นที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน การก่อรูปของเครือข่ายอำนาจสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสังคมระบบอุปถัมภ์โดยมีผลประโยชน์เป็นสิ่งกระตุ้นเช่นเงินทุน ดำเนินการรักษาและการสืบทอดอำนาจผ่านห้วคะแนนซึ่งโดยส่วนใหญ่นักการเมืองท้องถิ่นจะเป็นห้วคะแนนหรือเป็นฐานสนับสนุนทางการเมืองให้กับนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ การขยายเครือข่ายอำนาจ การรักษาอำนาจและการสืบทอดอำนาจมีผลกระทบทางการเมืองโดยตรงกับประชาชนในจังหวัดชัยภูมิอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยนักการเมืองระดับชาติที่เคยได้รับการเลือกตั้งหรือชนะการเลือกตั้งในปัจจุบันต่างพยายามที่จะกลับมามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้งมีการใช้กลยุทธ์และวิธีการต่างๆ เช่นการให้เงินสนับสนุนโครงการต่างๆ ของชุมชน การออกพบประชาชนเกิดการแข่งขันกันระหว่างนักการเมืองโดยการเอาประชาชนเป็นตัวประกันหรือเป็นเครื่องมือในการช่วงชิงอำนาจระหว่างนักการเมืองด้วยตนเอง เกิดการผูกอำนาจทางการเมืองของจังหวัดชัยภูมิในกลุ่มนักการเมืองกลุ่มเดิมๆ ทำให้การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิเป็นไปด้วยความล่าช้าเพราะนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิต่างก็พยายามปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนโดยไม่สนใจความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ ทำให้การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิขาดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนทั้งที่ชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากและอุดมสมบูรณ์ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ หากนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มีการประสานการทำงานร่วมกันทุกพรรคการเมืองในจังหวัดยิ่งจะทำให้ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับจังหวัดชัยภูมิ สามารถยกระดับขีด

¹⁴ ณัฐนัย แก้วโพนงาม, เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้งในจังหวัดชัยภูมิ, งานวิจัยทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2560

ความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดชัยภูมิให้สูงขึ้นได้ การขยายและการสืบทอดอำนาจของนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิได้นำไปสู่การผูกขาดทางเศรษฐกิจในจังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากนักการเมืองเหล่านี้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ นักการเมืองบางตระกูลร่ำรวยมาจากการดำเนินธุรกิจต่างๆ เมื่อร่ำรวยแล้วก็หันมาเล่นการเมืองในจังหวัดชัยภูมิเพื่อต้องการใช้อำนาจทางการเมืองในการขยายธุรกิจของตนเองรวมถึงใช้อำนาจทางการเมืองในการปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจตนเอง รวมไปถึงการประมุขงานของภาครัฐต่างๆ เกิดการผูกขาดการประมุขงานในจังหวัดชัยภูมิเพียงไม่กี่ตระกูล นอกจากนี้นักการเมืองบางคนในจังหวัดชัยภูมียังใช้อำนาจทางการเมืองที่มีแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจจนร่ำรวยจากที่ไม่มีอะไรเลย และพยายามขยายเครือข่ายออกไปผ่านห้วคณะในในพื้นที่ มีการกระจายผลประโยชน์เพื่อหวังผลทางการเมืองในการเลือกตั้งสมัยหน้า จึงไม่แปลกใจที่หลายๆ ตระกูลในจังหวัดชัยภูมิผูกขาดอำนาจทางการเมืองทั้งในการเมืองระดับท้องถิ่นและการเมืองในระดับชาติ การที่นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติมีความผูกพันแนบแน่นกันนั้นมีมาอย่างยาวนาน แต่เริ่มมีความเด่นชัดขึ้นเมื่อการเลือกตั้งครั้งที่ 21 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 โดย ส.ส.ชัยภูมิที่ได้รับการเลือกตั้งส่วนใหญ่สังกัดพรรคความหวังใหม่ทั้งหมด 6 คน จากจำนวน ส.ส. จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 7 คน ซึ่งภายหลังการเลือกตั้งครั้งนี้เองได้ส่งผลให้หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ชนะการเลือกตั้งได้จำนวน ส.ส.มากที่สุดของประเทศได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล นั่นก็คือ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งในขณะนั้นเกิดการเลือกตั้งท้องถิ่นเนื่องจากมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น พรรคความหวังใหม่ที่เป็นพรรครัฐบาลก็ได้ส่งสมาชิกพรรคลงแข่งขันในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ในขณะที่นักการเมืองท้องถิ่นเดิมในจังหวัดชัยภูมิก็ได้มาสมัครเป็นสมาชิกพรรคความหวังใหม่ เกิดสายสัมพันธ์ของเครือข่ายอำนาจระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ต่อมาในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ 22 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 พรรคไทยรักไทยสามารถกวาดจำนวน ส.ส. ทั้งหมดในจังหวัดชัยภูมิได้ ซึ่งในตอนแรก ส.ส. สังกัดพรรคไทยรักไทยในจังหวัดชัยภูมิได้รับการเลือกตั้ง 3 คน จากจำนวน ส.ส.ทั้งหมด 7 คน ต่อมา ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งทั้ง 4 คนที่สังกัดพรรคการเมืองอื่น ซึ่งได้แก่ พรรคเสรีธรรมและพรรคชาติพัฒนาได้ย้ายมาสังกัดพรรคไทยรักไทยทั้งหมด ส่งผลให้จำนวน ส.ส. จังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 7 คนสังกัดพรรคไทยรักไทย และนับเป็นครั้งแรกที่ ส.ส. จังหวัดชัยภูมิทั้งหมดสังกัดพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวและในการเลือกตั้งครั้งนี้เองพรรคไทยรักไทยได้ส่งสมาชิกของพรรคลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ เกิดการผูกขาดอำนาจทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิเนื่องจากพรรคไทยรักไทยเป็นพรรคที่มีจำนวนเงินทุนทางการเมืองมาก ประกอบกับความนิยมในหัวหน้าพรรคคือ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งต่อมาได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ต่อมาในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ 23 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 และการเลือกตั้งครั้งที่ 24 เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งในจังหวัดชัยภูมิแบบถล่มทลาย กวาดจำนวน ส.ส. ของจังหวัดชัยภูมิไปทั้งหมด 7 คน จากจำนวน ส.ส.จังหวัดชัยภูมิที่มีได้ 7 คน ในยุคนี้เกิดความสัมพันธ์ของเครือข่ายอำนาจระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิอย่างแนบแน่น พรรคการเมืองอื่นๆ ไม่สามารถแข่งขันกับพรรคไทยรักไทยได้เลย หลังการเลือกตั้งครั้งที่ 25 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 พรรคไทยรักไทยเดิมหรือต่อมาเปลี่ยนชื่อพรรคเป็น พรรคพลังประชาชนก็ยังได้รับความนิยมทางการเมืองและสามารถกวาดจำนวน ส.ส. เขตได้ 6 คน จาก ส.ส.ชัยภูมิทั้งหมด 7 คน ต่อมาในการเลือกตั้งครั้งที่ 26 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 พรรคเพื่อไทยหรือพรรคพลังประชาชนเดิม พรรคไทยรักไทยเดิม ก็ยังได้รับคะแนนนิยมในจังหวัดชัยภูมิโดยได้จำนวน ส.ส. 7 คน จาก ส.ส. จำนวนทั้งหมด 8 คนของจังหวัดชัยภูมิ

และการเลือกตั้งครั้งที่ 28 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งล่าสุด พรรคเพื่อไทยก็ยังได้รับความนิยมนับได้จำนวน 4 คน จาก ส.ส.ชัยภูมิทั้งหมด 6 คน โดย ส.ส. 2 คนที่ได้รับการเลือกตั้งสังกัดพรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรครัฐบาล นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจว่ามี 1 ตระกูลในจังหวัดชัยภูมิที่ไม่เล่นการเมืองและไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมืองแต่มีฐานะร่ำรวยที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ มีอำนาจทางเศรษฐกิจในจังหวัดชัยภูมิและเป็นเจ้าของธุรกิจมากมายในจังหวัดชัยภูมิ เช่น บัมฟ์น้ำมัน ป.ต.ท. ร้านจำหน่ายมอเตอร์ไซด์ รถไถนาคูโบต้า รถยนต์ และอื่นๆ อีกมากมาย นั่นก็คือตระกูลศรีสมวงศ์ ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจในจังหวัดชัยภูมิ เป็นตระกูลร่ำรวยที่สุดในจังหวัดชัยภูมิแต่ไม่เล่นการเมือง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิ ควรมีการปรึกษาหารือพูดคุยกันให้มากขึ้น มีการประสานการทำงานร่วมกันโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก และควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดชัยภูมิให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน

7.1.2 นำเสนอข้อมูลการวิจัยแก่ผู้บริหารท้องถิ่นนักการเมืองท้องถิ่นและรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและการพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นทั้งนี้นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดชัยภูมิต้องประสานการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ชัดเจน โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งการทำงานหรือการดำเนินโครงการต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนในจังหวัดชัยภูมิต้องการและมาจากการสอบถามความต้องการของชาวชัยภูมิอย่างแท้จริง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเปรียบเทียบพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานในแต่ละจังหวัดเปรียบเทียบกับกัน เช่น เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดชัยภูมิกับจังหวัดนครราชสีมา เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดชัยภูมิกับจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น และควรเพิ่มกลุ่มประชากรให้หลากหลายครอบคลุมในทุกสาขาอาชีพ และควรนำเสนอข้อมูลแก่ผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น และรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและการพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องเป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนโดยยึดเอาผลประโยชน์ของประเทศชาติและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

8. เอกสารอ้างอิง

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม. จันทบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2559

- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาพื้นที่สามตำบล. งานวิจัย. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2555
- ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้งในจังหวัดชัยภูมิ. งานวิจัยทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2560
- เดชะ สิทธิสุทธิ. การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่ม "สันติธรรม". ในเทศบาลเมืองนครปฐม, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร. รัฐศาสตร์ (การปกครอง). คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541
- นภดล สุคนธวิท. พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น: ผลประโยชน์และฐานอำนาจ. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- सानนท์ ด้านภักดี. เครือข่ายอำนาจในจังหวัดชัยภูมิ. การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล จังหวัดชัยภูมิ, 2562
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดชัยภูมิ. ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ. จังหวัดชัยภูมิ, 2561
- Castell, M. **Network Theory/A Network Theory of Power**. International Journal of Communication, Vol 5: 773 – 787, 2011
- David Knoke and Tetiana Kostiuhenko. **Power Structure of Policy Networks**. UK: Oxford University Press, 2017
- Mann, M.. **The Sources of Social Power**. Cambridge University Press. (Volume 2). The rise of classes and nation-states, 1760-1914, 1986